

EXPUNERE DE MOTIVE

1. PREAMBUL

Prezenta propunere legislativă are ca obiect îmbunătățirea normelor juridice care reglementează organizarea și funcționarea Comisiilor de etică universitară din instituțiile de învățământ superior din România (denumite în continuare „Comisii de etică”), pe fondul anchetelor de presă din ultima perioadă care au adus la cunoștința opiniei publice grave abateri ale anumitor cadre didactice universitare de la normele de etică și deontologie universitară.

Deși activitatea Comisiilor de etică este fundamentală în cadrul fiecărei instituții de învățământ superior, în scopul prevenirii și combaterii abaterilor de la normele de etică și deontologie, rezultatul anchetelor de presă a arătat faptul că, de multe ori, mecanismul de sesizare a Comisiilor de etică este unul formalist, apt să golească de conținut multe dintre sesizările studenților sau ale membrilor comunității academice, cu consecința tolerării unor comportamente abuzive la adresa victimelor.

Or, orice abuz sau abatere de la normele de etică și deontologie universitară, reprezintă o gravă încălcare a rolului instituțiilor de învățământ superior în formarea și instruirea studenților și studenților, de natură a delegitima acest rol și de a afecta iremediabil valorile universitare, cu consecințe grave, de multe ori, asupra integrității fizice și psihice a membrilor comunității academice.

Pe cale de consecință, prezenta propunere legislativă vine în scopul **eficientizării și optimizării activității Comisiilor de etică** în scopul reglementării posibilității acestora de a-și asuma un rol activ în ceea ce privește depistarea, anchetarea și combaterea abaterilor de la etica și deontologia universitară.

2. DIAGNOZĂ

Prin Legea învățământului superior nr. 199/2023, cu modificările și completările ulterioare (denumită în continuare „**Legea nr. 199/2023**”) s-au prevăzut o serie de norme de procedură apte să determine organizarea și funcționarea Comisiilor de etică.

În acest sens, art. 168 din Legea nr. 199/2023 prevede **categoriile de abateri de la etica și deontologia universitară** care fac obiectul cercetărilor Comisiilor de etică:

- (i) Abaterile de la normele de etică și deontologie în activitatea didactică și de cercetare universitară;
- (ii) Abaterile de la normele de etică și deontologie în activitatea de comunicare, publicare, diseminare și popularizare științifică;
- (iii) Abaterile de la normele de etică și deontologie în exercitarea atribuțiilor aferente funcțiilor de conducere;
- (iv) Abaterile de la normele de etică și deontologie privind respectarea ființei și demnității umane.

Din modalitatea de formulare a prevederilor alin. (1) - (4) ale art. 168 din Legea nr. 199/2023, se desprinde concluzia conform căreia categoriile de abateri de la normele de etică și deontologie universitară au un grad de generalitate ridicat, neprevăzând în mod exhaustiv și limitativ toate posibilele tipuri de abateri, lăsând posibilitatea Comisiilor de etică de a analiza tipicitatea anumitor fapte și de a decide în ce măsură acestea se subsumează unei anumite categorii de abateri disciplinare.

În ceea ce privește activitatea Comisiilor de etică, aceasta este reglementată de prevederile art. 171 ale Legii nr. 199/2023 care prevede următoarele aspecte esențiale cu privire la **învățământul Comisiilor cu anchetarea unei abateri de la normele de etică și deontologie universitară**:

(i) Orice persoană poate sesiza Comisia de etică, printr-un **act de sesizare scris sau transmis online care se înregistrează la registratura instituției de învățământ superior**;

(ii) Sesizările trebuie să cuprindă o motivare argumentată privind nerespectarea normelor de etică și deontologie profesională, cu exemple concrete și cu indicarea considerentelor justificative și a surselor de documentare, **fiind supuse unei proceduri prealabile de admisibilitate, în vederea verificării de către Comisie a îndeplinirii condițiilor formale ale actului de sesizare**. În acest caz, art. 171 alin. (4) din Legea nr. 199/2023 instituie o veritabilă „procedură de filtru”, prin intermediul căreia, sesizările depuse sunt verificate exclusiv sub aspect procedural prin raportare la o serie de condiții formale instituite prin Codul de etică și deontologie profesională al fiecărei instituții de învățământ superior.

(iii) În urma parcurgerii procedurii de admisibilitate, Comisiile de etică decid dacă o sesizare este conformă, cu consecința inițierii procedurii de cercetare a faptelor sesizate sau, în caz contrar, cu consecința respingerii sesizării ca *inadmisibilă*.

Cu toate acestea, investigațiile de presă din ultima perioadă care au demascat grave abuzuri sexuale ale anumitor persoane cu funcții didactice săvârșite la adresa studentelor și studenților au **indicat faptul că activitatea Comisiilor de etică este, de multe ori, una formală, în lipsa unor mecanisme apte să protejeze identitatea autorilor sesizărilor și a unor garanții procedurale de natură să asigure anchetarea eficientă a unor astfel de fapte.**

Astfel, deși informațiile de presă au relevat faptul că multe dintre cadrele didactice universitare cunoșteau sau aveau bănuieli cu privire la conduita abuzivă a anumitor persoane, **în lipsa reglementării posibilității Comisiilor de etică de a se sesiza din oficiu cu privire la anchetarea acestor grave abateri, făptuitorii au rămas nesancționați la timp, cu consecința săvârșirii repetate a abuzurilor pe parcursul a zeci de ani.**

Din această perspectivă, mecanismul formalist al sesizării Comisiilor de etică exclusiv de către persoanele vătămate, precum și instituirea unor proceduri de admisibilitate care elimină, în practică, posibilitatea victimelor de a formula sesizări în mod anonim, au determinat o conduită pasivă a Comisiilor de etică cu consecința tolerării unor fapte reprobabile, multe dintre acestea având inclusiv caracter penal.

În practica instituțiilor de învățământ superior și cercetare sau a organizațiilor profesionale din alte state, a fost prevăzută posibilitatea Comisiilor de etică de a se sesiza **din oficiu** în cazul existenței unor suspiciuni cu privire la săvârșirea unor abateri de la normele de etică. Spre exemplu:

1. **Canadian Society of Safety Engineering (CSSE)** a prevăzut în Codul de etică posibilitatea Comisiei de etică de a iniția o procedură de cercetare pe baza unor suspiciuni de natură să afecteze reputația și standardele profesionale a membrilor CSSE (*„The Ethics Committee may initiate a complaint based on alleged violations brought to its attention if allegations are considered to have the potential to cause serious harm to the reputation and professional standards of the CSSE”¹*)
2. Universitățile din Catalonia au la bază Ghidul universitar elaborat de către Guvernul Cataloniei care prevede posibilitatea Comisiilor de etică universitară de a iniția din oficiu o cercetare privind încălcarea abaterilor de la etica universitară (*„Aquesta denúncia o queixa podrà ser presentada per la persona afectada, o per qualsevol altre que tingui coneixement d'una possible conducta descrita en aquest protocol, per iniciativa de la mateixa unitat d'igualtat o del rector o rectora, o per petició raonada d'altres òrgans a la unitat d'igualtat.”²*)
3. Universitatea de Științe Aplicate din Norvegia prevede în Codul de etică posibilitatea Comitetului de Investigații de a se autosesiza în scopul investigării cazurilor de abateri de la normele de etică. (*„The Investigation Committee is the national appeals body for cases*

¹ file:///C:/Users/Asus/Downloads/Ethics-Complaint-Procedure.pdf

²https://recercaiuniversitats.gencat.cat/web/.content/11_ciencia_i_societat/dones_i_ciencia/documents_enllacos/Protocol_guia_assetjament.pdf pg. 45.

where the institution has concluded that a researcher has acted scientifically dishonestly. The Committee may also process cases of possible violations of recognised research ethics standards on its own initiative.”³⁾

Elocvent este și faptul că, urmare a solicitărilor de informații de interes public comunicate de către inițiatorii către instituțiile de învățământ superior, din nouă universități respondente până la data de 12.08.2024, opt dintre acestea au afirmat că nu au avut nicio sesizare înregistrată în anii universitari 2020-2021, 2021-2022, 2022-2023, 2023-2024, iar una dintre acestea a menționat că a avut doar două astfel de sesizări, dintre care una se află încă în cercetare, iar cealaltă nu s-a finalizat cu dispunerea unei sancțiuni în lipsa unor probe suficiente.

Pe cale de consecință, se desprinde concluzia conform căreia, **mecanismul sesizării din oficiu al Comisiilor de etică este esențial în ceea ce privește combaterea eficientă a abaterilor de la normele de etică universitară.**

3. PROGNOZĂ

Propunerea legislativă are ca obiect, completarea alineatului (2) al art. 171 din Legea nr. 199/2023 în scopul reglementării posibilității Comisiilor de etică de a se sesiza din oficiu în cazurile în care, chiar și un singur membru al Comisiei, are informații sau suspiciuni rezonabile cu privire la săvârșirea unor abateri de la normele de etică universitară:

Orice persoană poate sesiza comisia de etică universitară din instituția de învățământ superior cu privire la săvârșirea unei fapte ce poate constitui abatere de la etica și deontologia universitară. Sesizarea se face în scris sau online și se înregistrează la registratura instituției de învățământ. Comisia de etică universitară se poate sesiza și din oficiu în situațiile în care a luat la cunoștință, pe orice cale, de săvârșirea unor abateri de la normele de etică și deontologie universitară, chiar și la inițiativa unui singur membru al comisiei.

În acest fel, prin reglementarea posibilității de autosesizare a Comisiilor de etică, există premisele creșterii eficienței modului de funcționare a acestora având în vedere că:

(i) o sesizare informă, care este declarată ca fiind inadmisibilă în urma procedurii de admisibilitate, poate reprezenta temei pentru sesizarea din oficiu a Comisiei, în cazul existenței unor suspiciuni rezonabile;

3

<https://www.inn.no/english/about-inn-university/organisation/research-integrity-committee/guidelines-for-processing-cases-of-possible-violations-of-recognised-research-ethics-standards-at-inland-norway-university-college-of-applied-sciences-and-the-university-of-south-eastern-norway.pdf> pg.2

(ii) o sesizare anonimă, argumentată, va putea reprezenta temei pentru sesizarea din oficiu a Comisiei, în cazul în care din cuprinsul acesteia rezultă suspiciuni rezonabile cu privire la săvârșirea de către o persoană a unor abateri de la normele de etică;

(iii) un potențial abuz adus la cunoștința unui membru al Comisiei de etică, pe orice cale, poate reprezenta temeiul pentru sesizarea din oficiu în scopul cercetării respectivelor fapte.

Mai mult, se prevede în mod expres că inițiativa de propunere a sesizării din oficiu poate aparține unui singur membru al Comisiei, evitând astfel blocaje de natură administrativă.

*

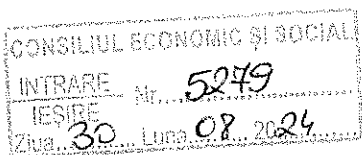
În aceste condiții, propunerea legislativă vine în scopul de a contura un cadru legislativ eficient în ceea ce privește funcționarea Comisiilor de etică prin raportare la modalitățile de sesizare și cercetare a abaterilor de la etica universitară, în scopul prevenirii și combaterii oricărei forme de abuz în mediul academic.

Mai mult, prin textul propus, ne dorim ca membrii comunităților academice să aibă posibilitatea de a informa Comisia de etică pe orice cale cu privire la potențialele abuzuri săvârșite în cadrul instituțiilor de învățământ superior, având astfel garanția că identitatea acestora va fi protejată, iar faptele reprobabile semnalate vor putea fi analizate de către Comisia de etică.

Pe cale de consecință, vă propunem spre dezbatere și adoptare, prezenta propunere legislativă.

DIANA-ANDA BUZOIANU
Deputată USR

DIANA STOICA
Deputată USR

PARLAMENTUL ROMÂNIEI

CAMERA DEPUTAȚILOR

SENAT

Lege pentru modificarea alineatului (2) al articolului 171 din Legea învățământului superior nr. 199/2023

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

Art. I. - La articolul 171 din Legea învățământului superior nr. 199/2023, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 614 din 5 iulie 2023, cu modificările și completările ulterioare, alineatul (2) se modifică și va avea următorul cuprins:

„(2) Orice persoană poate sesiza comisia de etică universitară din instituția de învățământ superior cu privire la săvârșirea unei fapte ce poate constitui abatere de la etica și deontologia universitară. Sesizarea se face în scris sau online și se înregistrează la registratura instituției de învățământ. **Comisia de etică universitară se poate sesiza și din oficiu în situațiile în care a luat la cunoștință, pe orice cale, de săvârșirea unor abateri de la normele de etică și deontologie universitară, chiar și la inițiativa unui singur membru al comisiei.**”

Art. II. - Prin derogare de la prevederile art. 260 alin. (16) din Legea învățământului superior nr. 199/2023, cu modificările și completările ulterioare, prevederile prezentei legi intră în vigoare în trei zile de la publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Această lege a fost adoptată de Parlamentul României cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin (1) din Constituția României, republicată.

PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR

ALFRED-ROBERT SIMONIS

PREȘEDINTELE SENATULUI

NICOLAE-IONEL CIUCĂ